

Rapport

INTEGRATIE VAN STATUSHOUDERS

Gemeente Doetinchem
September 2018

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2018/119

Datum

September 2018

Opdrachtgever

Gemeente Doetinchem

Auteur(s)

Joran Laméris
Frank ten Doeschot
Lisette van Noord

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding van het onderzoek	5
1.2	Doel van het onderzoek	5
1.3	Onderzoeksaanpak	5
1.4	Leeswijzer	8
2.	Achtergrond en beleid.....	10
2.1	Van vluchteling naar statushouder	10
2.2	Regionale aanpak van integratie.....	10
2.3	Doetinchemse visie op integratie	11
2.4	Doetinchemse initiatieven voor integratie	11
3.	Sociaaleconomische integratie	14
3.1	Onderwijs.....	14
3.2	Werk	16
3.3	Taal	19
4.	Sociaal-culturele integratie	22
4.1	Verbondenheid	22
4.2	Sociale contacten	23
4.3	Discriminatie.....	25
5.	Integratieproces en begeleiding.....	27
5.1	Begeleiding: algemeen beeld	27
5.2	Begeleiding: instantie-specifiek beeld.....	28
5.3	Aanvullende hulpbehoefte	31
5.4	De toekomst.....	32
6.	Conclusies en aanbevelingen.....	34
6.1	Integratie: stand van zaken.....	34
6.2	Begeleiding bij integratie	36
6.3	Slotbeschouwing	37
6.4	Aanbevelingen	37

1

HOOFDSTUK

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Sinds 2015 is de vluchtelingenstroom naar Nederland erg toegenomen, met als gevolg dat Nederlandse gemeenten voor de uitdaging kwamen te staan om een groot aantal statushouders te huisvesten. Dit gold ook voor de gemeente Doetinchem. In 2016 en 2017 tezamen heeft zij de taakstelling gekregen om 220 statushouders te huisvesten. De gemeente Doetinchem vindt het belangrijk dat deze groep, net als de rest van de bevolking, meedraait in de lokale samenleving. Mede doordat de verantwoordelijkheid om in te burgeren in 2013 bij de statushouders zelf is komen te liggen, heeft de gemeente echter minder goed zicht op mate waarin dit het geval is.

1.2 Doel van het onderzoek

Dit onderzoek beoogt inzicht te bieden in de mate waarin de integratie van statushouders vordert en op welke manier de gemeente het proces van integratie in de samenleving verder kan verbeteren en ondersteunen. Integreren wordt in dit onderzoek gedefinieerd als meedoen in de samenleving, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen sociaaleconomische integratie en sociaal-culturele integratie. Om de mate van sociaaleconomische integratie van statushouders in kaart te brengen, wordt er in dit onderzoek gekeken naar taalverwerving van statushouders alsmede naar de positie van statushouders binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Identificatie met Nederland, sociale contacten met de autochtone bevolking en percepties van discriminatie worden onderzocht om de sociaal-culturele integratie van statushouders te peilen.

Onderzoeksvragen

De doelstelling van het onderzoek is vertaald naar twee onderzoeksvragen:

- 1 Wat is de stand van zaken met betrekking tot integratie van statushouders in de gemeente Doetinchem?
- 2 Wat zijn de ervaringen van statushouders met het integratieproces en de begeleiding in de gemeente Doetinchem?

1.3 Onderzoeksaanpak

In het kader van het onderzoek is een deskresearch uitgevoerd, zijn interviews met professionals gehouden en is een vragenlijst uitgezet onder de statushouders in de gemeente. De ondervraging van de statushouders in de gemeente staat centraal in de onderzoeksaanpak en daarmee de beantwoording van de onderzoeksvragen. Het gaat immers om *hun* integratie en *hun* beleving van de begeleiding. De deskresearch levert de noodzakelijke kennis op van de Doetinchemse context waarin de statushouders zich begeven, terwijl de interviews met professionals inzicht geven in de inspanningen die zijn en worden gedaan in het kader van de integratie van statushouders. De verkregen inzichten uit zowel de deskresearch als de interviews zijn gebruikt om een goede vragenlijst voor statushouders op te stellen. Hieronder worden de deskresearch, de interviews en de vragenlijst onder statushouders in chronologische volgorde besproken.

Deskresearch

De deskresearch is erop gericht om een beeld te vormen van de achtergrond van het beleid omtrent de begeleiding van statushouders in de gemeente Doetinchem. Deze documentenanalyse is gebaseerd op de door de gemeente Doetinchem ter beschikking gestelde documenten (zie kader).

Geraadpleegde documenten:

- Op weg naar een sluitende aanpak voor vergunninghouders (Regioplan Achterhoek) – 1^e kwartaal 2017
- Actieplan in vervolg op het regioplan Achterhoek – 2^e kwartaal 2017
- Lopende initiatieven en uitvoeringsagenda 2017/2018 integratie vergunninghouders – mei 2017

Interviews

Er zijn elf semigestructureerde diepte-interviews gehouden met personen die professioneel betrokken zijn bij de begeleiding van statushouders in de gemeente Doetinchem (zie kader). In semigestructureerde interviews liggen de vragen niet vast, maar de onderwerpen wel. Het beleid omtrent integratie, de begeleiding van statushouders in de praktijk en verbeterpunten voor de gemeente zijn in de interviews met de professionals in Doetinchem aan bod gekomen. Acht interviews zijn *face-to-face* afgenomen in het gemeentehuis in Doetinchem en drie interviews zijn telefonisch afgenomen. Van de interviews zijn schriftelijke verslagen opgesteld die ter aanvulling en accordering aan de geïnterviewden zijn voorgelegd. De informatie verkregen uit de interviews is gebruikt voor het opstellen van de vragenlijst voor de statushouders en voor de duiding van de resultaten verkregen uit de ondervraging van de statushouders over de integratiebegeleiding in de gemeente Doetinchem.

Geïnterviewde organisaties¹:

- Beleidsafdeling gemeente
- VluchtelingenWerk Doetinchem
- Laborijn
- Sité
- Buurtplein
- Samen Doetinchem
- Graafschap college
- Nidos
- Yoin
- Taalhuis

Vragenlijst onder statushouders

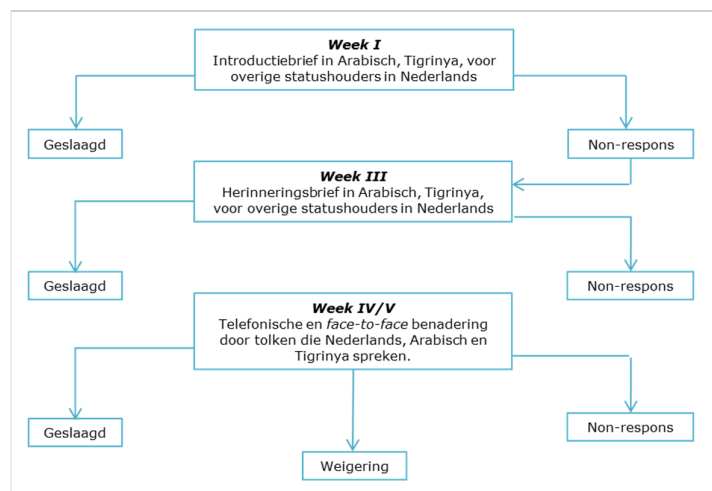
Om goed zicht te krijgen op de mate van integratie van statushouders en hun beleving van en ervaringen met de begeleiding in de gemeente Doetinchem is een vragenlijst uitgezet onder de statushouders. De onderzoekspopulatie bestaat uit alle statushouders van zestien jaar of ouder woonachtig in de gemeente Doetinchem. Via het Taakstelling Volg Systeem van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) heeft de gemeente ten behoeve van het onderzoek in januari 2018 een bestand met de contactgegevens van alle naar Doetinchem uitgestroomde statushouders verkregen, wat vervolgens is verrijkt door de afdeling Burgerzaken van de gemeente Doetinchem en aan I&O Research is verstrekt. Uit dit overzicht bleek dat er per 1-1-2018 257 statushouders van zestien jaar of ouder in de gemeente Doetinchem woonden. Hiervan zijn 250 statushouders geselecteerd voor het onderzoek.

Om een zo groot mogelijk aantal van deze 250 statushouders te bereiken, zijn er verschillende benaderingswijzen toegepast en hebben wij de vragenlijst – behalve in het Nederlands – ook beschikbaar gesteld in het Arabisch (de moedertaal van statushouders uit Syrië) en het Tigrinya (de meest gesproken taal door statushouders uit Eritrea) (zie figuur 1.1). De vragenlijst is vooraf getest door middel van een cognitief interview met een statushouder uit Syrië. De vragenlijst kon zowel schriftelijk als online ingevuld worden. Daarnaast is de vragenlijst face-to-face afgenomen door taal- en cultuurtolken van het Tolk- en Vertaalcentrum van Nederland (TVCN).

¹ Deze lijst met organisaties is tot stand gekomen in overleg met de gemeente Doetinchem.

Figuur 1.1

Schematisch overzicht van benaderingswijze

De vragenlijst is door 166 van de 250 benaderde statushouders ingevuld (respons: 66%). Daarmee heeft 65 procent van de totale populatie (257) statushouders in de gemeente Doetinchem de vragenlijst ingevuld. De verdeling naar herkomstland in de netto-steekproef (respons) komt in grote lijnen overeen met de verhouding in de bruto-steekproef van statushouders². In tabel 1.1 zijn de achtergrondkenmerken van de statushouders die de vragenlijst hebben ingevuld en de populatiecijfers (statushouders in de gemeente Doetinchem) opgenomen.

Tabel 1.1

Achtergrondkenmerken statushouders

Herkomstland	Netto-steekproef (n=166)	Bruto-steekproef (n=250)	Vestigingsjaar	Netto-steekproef (n=166)	Bruto-steekproef (n=250)
Syrië	60%	54%	In 2015, 2016 of 2017	77%	75%
Eritrea	17%	15%	Voor 2015	23%	25%
Overige landen	23%	31%	Partner?		
Geslacht			Ja, en die woont bij mij	62%	
Man	61%	61%	Ja, maar die woont niet bij mij	4%	
Vrouw	39%	39%	Nee	34%	
Leeftijd			Kinderen?		
<18 jaar	7%	6%	Ja, en die wonen bij mij	58%	
18 t/m 34 jaar	50%	53%	Ja, maar die wonen niet bij mij	7%	
35 t/m 49 jaar	36%	33%	Nee	35%	
≥50 jaar	7%	8%			

² Er zijn geen gegevens beschikbaar om te toetsen of de respons volledig representatief is voor de totale populatie. Noch voor de demografische kenmerken, noch voor sociaaleconomische en sociaal-culturele integratie. Het valt niet uit te sluiten dat in de respons actieve statushouders zijn oververtegenwoordigd

1.4 Leeswijzer

Alvorens over te gaan op de beschrijving van de resultaten aan de hand van de onderzoeksvragen, wordt in hoofdstuk 2 een beknopt overzicht geschetst van de achtergrond en het beleid omtrent de integratie van statushouders in de gemeente Doetinchem. Hoofdstuk 3 richt zich op de sociaaleconomische integratie van statushouders, waar hoofdstuk 4 de sociaal-culturele integratie van statushouders beschrijft. In hoofdstuk 5 komen de beleving van en ervaringen met de integratiebegeleiding van de statushouders aan bod, waarbij er ook aandacht is voor de zienswijze van de professionals. Dit leidt tot de beantwoording van de onderzoeksvragen in het concluderende hoofdstuk 6.

2

HOOFDSTUK

Achtergrond en beleid

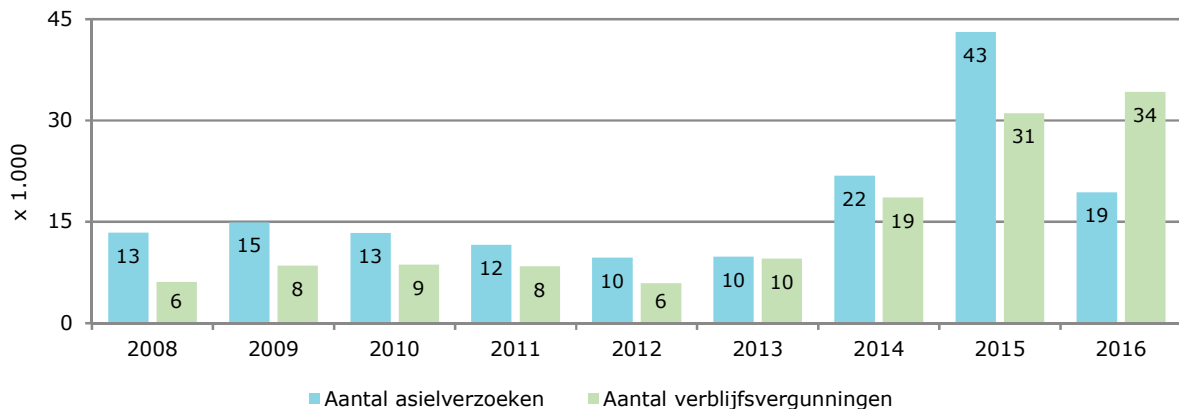
2. Achtergrond en beleid

2.1 Van vluchteling naar statushouder

Door de aanhoudende oorlog in Syrië en bredere onrust in het Midden-Oosten en de hoorn van Afrika, is de vluchtelingenstroom naar Nederland sinds 2015 erg toegenomen (figuur 2.1). In dat jaar hebben ruim 43.000 personen asiel aangevraagd in Nederland. De meeste vluchtelingen kwamen uit Syrië (43%). Daarnaast zijn er ook veel vluchtelingen gekomen uit Eritrea (17%), Irak (7%) en Afghanistan (6%). Het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) heeft het grote aantal vluchtelingen, behalve in de bestaande asielzoekerscentra, in eerste instantie opgevangen in tijdelijke opvangcentra. In dezelfde periode is de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) druk geweest met de behandeling van de asielverzoeken van alle vluchtelingen. In totaal hebben in 2015 ruim 31.000 personen en in 2016 ruim 34.000 personen een (tijdelijke) verblijfsvergunning gekregen³.

Figuur 2.1

Aantal asielverzoeken en verblijfsvergunningen in Nederland (bron: CBS)

De vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben gekregen (statushouders) worden op basis van de taakstelling van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, naar rato van het aantal inwoners, verdeeld over de gemeenten in Nederland⁴. In de verschillende gemeenten krijgen de statushouders zo snel mogelijk reguliere woonruimte toegewezen. Hiermee beoogt de overheid een snelle integratie in de Nederlandse samenleving te bevorderen. Voor de gemeente Doetinchem gold een taakstelling van 144 statushouders in 2016 en van 76 statushouders in 2017⁵.

2.2 Regionale aanpak van integratie

Vanaf het moment dat de statushouders zijn gekoppeld aan Doetinchem, is de gemeente aan zet. In samenwerking met zeven andere Achterhoekse gemeenten heeft de gemeente Doetinchem in 2017 een visie- en actieplan opgesteld om gezamenlijk ervoor te zorgen dat de integratie van statushouders in de Achterhoek op een zo goed mogelijk manier wordt opgepakt. In het zogeheten Regioplan Achterhoek benadrukken de gemeenten dat duurzame participatie van de statushouders in de lokale samenleving het doel is. Net als voor alle Nederlanders, is het ook voor de statushouders belangrijk dat zij op den duur in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

³ CBS (2018), <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/navigatieScherm/zoeken?searchKeywords=vluchtelingen>

⁴ VNG (2015), *Factsheet Asielzoekers en vergunninghouders*

⁵ Rijksoverheid (2017), <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/huisvesting-asielzoekers-met-verblijfsvergunning>

Om deze doelstelling te bereiken worden er drie pijlers in het integratieproces onderscheiden: scholing, maatschappelijke participatie en werk. De Achterhoekse gemeenten stellen zichzelf ten doel om de statushouders, zo nodig via een schakelcursus, toe te leiden naar het reguliere onderwijs. Het leren van de Nederlandse taal is hier een cruciaal onderdeel van. Daarnaast vinden de Achterhoekse gemeenten het belangrijk dat de statushouders meedoen in de lokale samenleving en een sociaal netwerk opbouwen. Zorg voor de directe omgeving, ofwel 'noaberschap', wordt immers gezien als de regionale kracht van de Achterhoek. Tot slot, beogen de Achterhoekse gemeenten de statushouders zo snel mogelijk toe te leiden naar werk en hen de noodzakelijke nazorg te bieden om het werk te behouden⁶.

2.3 Doetinchemse visie op integratie

In lijn met het Regioplan Achterhoek benadrukt de gemeente Doetinchem dat het meedoen van statushouders in de lokale samenleving centraal staat. Hoewel de gemeente niet werkt met een doelgroepenbeleid, realiseert zij zich terdege dat de groep statushouders specifieke aandacht behoeft. Meedoen van statushouders, ofwel integreren, wordt in navolging van het Sociaal en Cultureel Planbureau door de gemeente Doetinchem gedefinieerd als sociaaleconomische integratie (o.a. huisvesting, onderwijs en werk) en sociaal-culturele integratie (o.a. identificatie met Nederland en contact met autochtonen).

Om deze tweeledige integratie te bewerkstelligen heeft de gemeente drie doelen opgesteld. Ten eerste is het belangrijk dat statushouders zich verbonden voelen met de Doetinchemse samenleving. Hierbij kan gedacht worden aan het hebben van een woning en aan het gevoel hebben erbij te horen. Ten tweede is het volgen van (regulier) onderwijs essentieel. Het behalen van een diploma vergroot immers de kans op het vinden van een betaalde baan. Een dergelijke baan wordt door de gemeente Doetinchem gezien als het derde, en hoogst bereikbare doel, in het integratieproces.

2.4 Doetinchemse initiatieven voor integratie

De gemeente Doetinchem biedt statushouders een breed palet van activiteiten aan ter bevordering van de sociaaleconomische en sociaal-culturele integratie⁷. Vanaf het moment dat statushouders aankomen in de gemeente, ontvangen zij acht maanden maatschappelijke begeleiding van VluchtelingenWerk. Als de praktische zaken, waaronder huisvesting (via de woningcorporatie Sité) en een sociale uitkering (via de uitvoeringsorganisatie Participatiewet Laborijn) op orde zijn, worden de statushouders door de vrijwilligers van VluchtelingenWerk wegwijst gemaakt in de Doetinchemse samenleving. Na het traject van acht maanden kunnen de statushouders met hun vragen omtrent gezinshereniging, inburgering of andere leefgebieden terecht op de inloopsprekuren van VluchtelingenWerk die twee keer per week worden gehouden.

Daarnaast volgen de statushouders een participatieverklaringstraject bij Samen Doetinchem. In dit traject wordt het lokale verenigingsleven ingezet om het sociale netwerk van de statushouders te vergroten. Gedurende een geheel schooljaar komen de statushouders twee keer per week bijeen voor verschillende activiteiten, waaronder sporten en koken. De activiteiten worden deels samen ondernomen met mensen met een beperking. Het traject van Samen Doetinchem wordt afgesloten met de ondertekening van de participatieverklaring. Dit is sinds oktober 2017 een wettelijk verplicht onderdeel van de inburgering⁸.

⁶ Regio Achterhoek (2017), Regioplan en bijbehorend actieplan 'Op weg naar een sluitende aanpak voor vergunninghouders'

⁷ Mededeling van het college aan de gemeenteraad (2017-56), 'Lopende initiatieven en uitvoeringsagenda 2017/2018'

⁸ DUO (2018), <https://duo.nl/zakelijk/inburgeren/participatieverklaring/over-de-participatieverklaring.jsp>

Een speciale groep statushouders in de gemeente zijn de alleenstaande minderjarige statushouders. Deze statushouders staan, totdat ze 18 jaar zijn, onder de voogdij van Nidos. De opvang en begeleiding van deze minderjarige statushouders is in Doetinchem neergelegd bij Yoin/Lindenhout. Op het moment dat deze groep statushouders 18 jaar worden, ontvangen zij nog zes maanden additionele begeleiding om de overgang van 18- naar 18+ zo soepel mogelijk te laten verlopen. In deze periode worden de contacten gelegd met buurtcoaches en VluchtelingenWerk.

Naast de formele begeleidingstrajecten in de gemeente Doetinchem worden aanvullende activiteiten georganiseerd door maatschappelijke organisaties ten behoeve van de integratie van statushouders. De focus is hierbij met name op sociale participatie en taalontwikkeling. In tabel 2.1 is een overzicht opgenomen van de verschillende maatschappelijke organisaties en hun projecten.

Tabel 2.1

Overzicht informele activiteiten ten behoeve van de integratie

Organisatie	Project	Sociale participatie	Taalontwikkeling
Stichting Present	Mentor-project, waarbij Doetinchemse gezinnen worden gekoppeld aan statushouders voor een periode van 1 jaar	x	
Het Taalhuis	Hulp voor statushouders die moeite hebben met lezen en schrijven		x
Gruitpoort	Cultuurgeoriënteerde taalondersteuning	x	x
St. AMO	Verleent praktische hulp en taalondersteuning voor statushouders uit het Midden-Oosten	x	x
St. Welkom in Doetinchem	Buddy-project, waarbij Doetinchemmers gekoppeld worden aan een statushouder	x	x
St. Ontmoetinchem	Organisatie van multiculturele ontmoetingen	x	
Sportverenigingen	Sportactiviteiten	x	
Religieuze organisaties	Reguliere bijeenkomsten	x	

3

HOOFDSTUK

Sociaaleconomische integratie

3. Sociaaleconomische integratie

Binnen de sociaaleconomische integratie van statushouders wordt er gekeken naar de volgende domeinen: onderwijs, werk en taalverwerving.

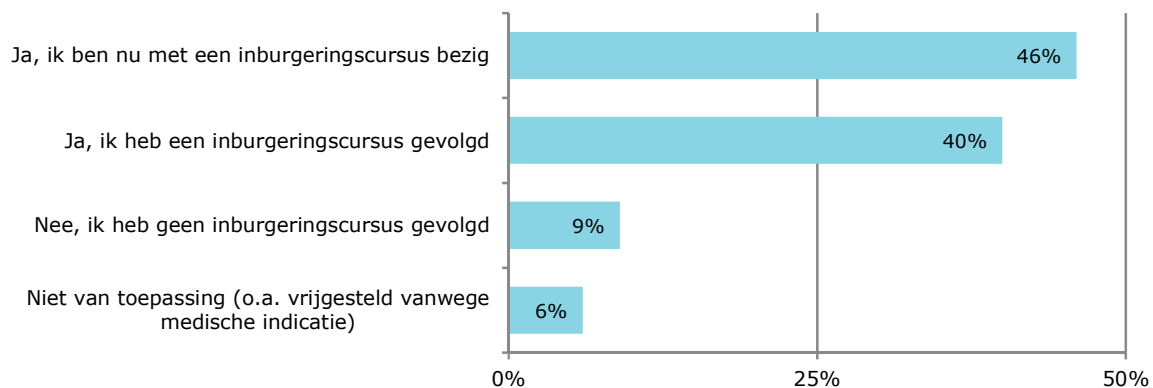
3.1 Onderwijs

Inburgering

Alle statushouders van buiten de Europese Unie die 18 jaar of ouder zijn, zijn inburgeringsplichtig in Nederland. Het inburgeringsexamen bestaat uit taalbeheersing, kennis van de Nederlandse samenleving en een oriëntatie op de arbeidsmarkt. Met het behalen van een inburgeringsdiploma kunnen statushouders aantonen dat zij de taal spreken en weten hoe de Nederlandse samenleving in elkaar zit. Statushouders hebben drie jaar de tijd om in te burgeren. Niet op tijd slagen voor het inburgeringsexamen leidt tot een boete van maximaal € 1.250,-. Bijna negen op de tien statushouders in de gemeente Doetinchem hebben een inburgeringscursus gevolgd of zijn hier momenteel mee bezig. Logischerwijs zijn statushouders die in 2015 of later naar Nederland zijn gekomen verhoudingsgewijs vaker nog bezig met de inburgeringscursus dan statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen (55% versus 16%). Verder valt op dat statushouders uit Eritrea vaker nog bezig zijn met de inburgeringscursus dan statushouders uit Syrië en overige landen (78% versus 44% en 29%).

Figuur 3.1

Heeft u een inburgeringscursus gevolgd? (N=139)

Van de statushouders die de inburgeringscursus reeds hebben doorlopen, heeft 7 procent het examen niet gehaald, 42 procent heeft het examen wel gehaald en 51 procent is nog bezig met de voorbereiding op het examen. Van de statushouders die het inburgeringsexamen hebben gehaald is het merendeel voor 2015 naar Nederland gekomen.

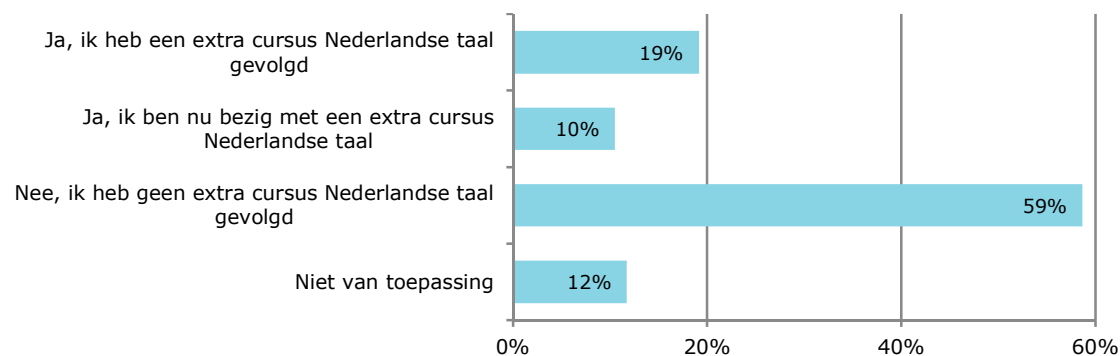
Cursus Nederlandse taal

Sommige statushouders kiezen ervoor om – naast de inburgeringscursus of als ze nog niet inburgeringsplichtig zijn – een cursus Nederlandse taal te volgen. Bijna twee op de tien statushouders in Doetinchem hebben een dergelijke cursus gevolgd en een op de tien is hier momenteel mee bezig. Statushouders die in 2015 of later naar Nederland zijn gekomen geven vaker aan geen extra cursus Nederlandse taal te hebben gevolgd dan statushouders die al langer in Nederland zijn (65% versus 37%).

Dit komt mede omdat de recente statushouders nog vaker bezig zijn met de reguliere inburgeringscursus. De verschillen in herkomstland in ogenschouw nemende, valt op dat statushouders uit Eritrea en overige landen vaker dan de statushouders uit Syrië een extra cursus hebben gevolgd of aan het volgen zijn (44% en 42% versus 21%).

Figuur 3.2

Heeft u een extra cursus Nederlandse taal gevolgd? (N=162)

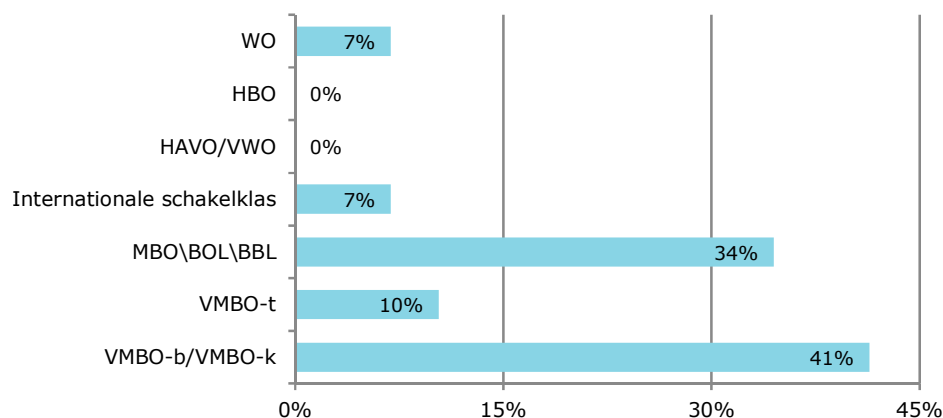
Van de statushouders die een extra cursus Nederlandse taal hebben gevolgd, heeft 44 procent het examen niet gehaald, 35 procent heeft het examen wel gehaald en 21 procent is nog bezig met de voorbereiding op het examen.

Reguliere opleiding

Naast een inburgeringscursus en/of een extra cursus Nederlandse taal, volgen sommige statushouders ook reguliere opleidingen of een voorbereiding hierop (internationale schakelklas). Dit geldt voor bijna twee op de tien statushouders in Doetinchem. Van deze groep doet een ruime meerderheid een VMBO of MBO opleiding. Statushouders die in 2015 of later naar Nederland zijn gekomen volgen vaker een opleiding dan statushouders die al langer in Nederland zijn (29% versus 14%). Verder valt op dat statushouders uit Eritrea vaker aangeven een opleiding te volgen dan statushouders uit Syrië of overige landen (41% versus 11% en 16%). Een mogelijke verklaring is dat statushouders uit Eritrea bij vestiging in Doetinchem een lager opleidingsniveau hebben.

Figuur 3.3

Doet u nu een opleiding, zo ja welke? (N=29)

Van de statushouders die een reguliere opleiding volgen, geeft 62 procent aan dat de opleiding op het – voor hen – juiste niveau is. Voor 7 procent is het niveau te hoog en voor 31 procent is het te laag. Een mogelijke verklaring is dat statushouders vanwege de taalbarrière niet kunnen instromen bij een opleiding op het voor hen juiste niveau.

3.2 Werk

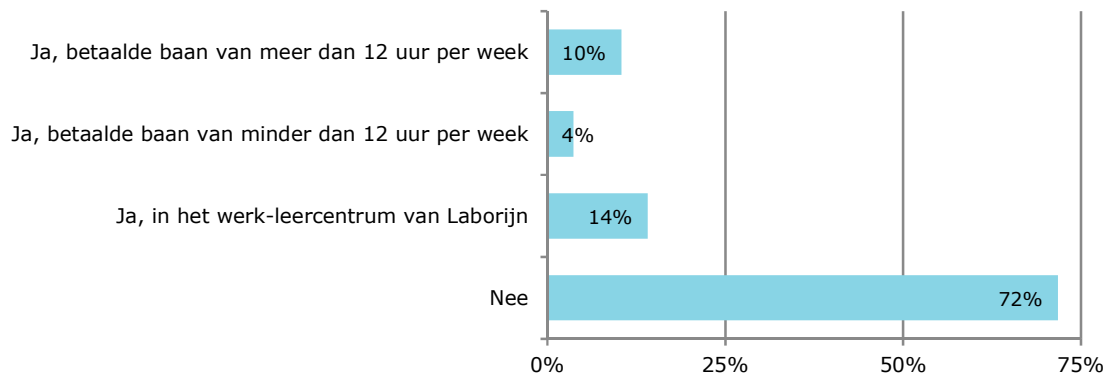
Betaalde baan

Weinig statushouders in de gemeente Doetinchem hebben momenteel een betaalde baan. Veertien procent geeft aan betaald werk te hebben, waarvan 10 procent voor meer dan 12 uur per week. De statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen hebben beduidend vaker een baan voor meer dan 12 uur per week dan statushouders die recenter naar Nederland zijn gekomen (37% versus 2%). Dit komt overeen met het landelijke beeld dat arbeidsmarktparticipatie een proces is dat tijd nodig heeft⁹. De recentere groep statushouders komt met name uit Syrië en Eritrea, terwijl de eerdere groep statushouders met name uit overige landen komt. Dit verklaart mede het beeld dat statushouders uit overige landen vaker een betaalde baan van 12 uur of meer per week hebben dan statushouders uit Syrië en Eritrea (29% versus 5% en 4%).

Naast de groep statushouders die reeds betaald werk verrichten, doet 14 procent van de statushouders werkervaring op in het werk-leercentrum van Laborijn. Hierin zijn geen noemenswaardige verschillen zichtbaar naar vestigingsjaar of land van herkomst.

Figuur 3.4

Heeft u nu werk? Ook 1 uur per week of tijdelijk werk telt mee. (N=163)

Zevenentachtig procent van de statushouders die betaald werk hebben, geeft aan dat het werk goed past bij hun opleidingsniveau, hoewel ze in sommige gevallen voor iets anders opgeleid zijn. De overige 13 procent van de statushouders meent dat ze te hoog opgeleid zijn voor hun baan.

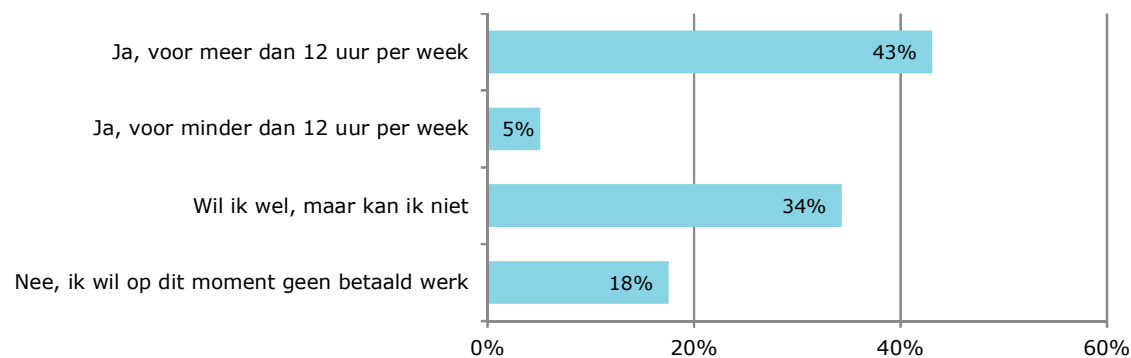
⁹ Landelijk gezien stijgt het aandeel statushouders met een betaalde baan van twee op de tien na een verblijf van twee jaar in Nederland naar bijna zes op de tien na een verblijf van vijftien jaar in Nederland. Bron: WODC (2017), 'Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten: een cohortonderzoek', Cahier 2017-3

Aan de statushouders die geen betaald werk hebben, is gevraagd of ze dit wel zouden willen hebben. Ruim vier op de tien zouden graag een baan willen hebben voor meer dan 12 uur per week. Dit verschilt niet tussen de groep statushouders van voor 2015 en de groep van na 2015. Daarentegen is er wel een groot verschil in de wens om een betaalde baan van 12 uur per week te hebben tussen de statushouders uit verschillende landen. De statushouders uit Eritrea willen beduidend vaker een dergelijke baan dan statushouders uit Syrië en overige landen (92% versus 33% en 26%). De statushouders uit Syrië en overige landen geven juist vaker dan de statushouders uit Eritrea aan dat ze wel een baan zouden willen maar dat dit niet mogelijk is (40% en 48% versus 4%). In totaal geeft ruim een op de drie statushouders aan dat ze een baan zouden willen hebben maar dat dit niet mogelijk is. Ook wil 18 procent van de statushouders momenteel geen betaalde baan. Uit nadere analyse blijkt dat een groot deel van de statushouders die in deze categorieën vallen nog bezig is met het inburgeringstraject (zoals het volgen van een inburgeringscursus of het voorbereiden voor het inburgeringsexamen) of in mindere mate een extra cursus Nederlands of een opleiding volgt. Dit verklaart waarom deze groep statushouders aangeeft niet te kunnen werken, of momenteel niet de voorkeur geeft aan het hebben van een betaalde baan.

Daarnaast is er nog gekeken naar verschillen op basis van geslacht. Vrouwelijke statushouders blijken relatief minder vaak betaald werk te willen dan mannelijke statushouders (38 versus 58%).

Figuur 3.5

Zou u op dit moment betaald werk willen hebben? (N=137)

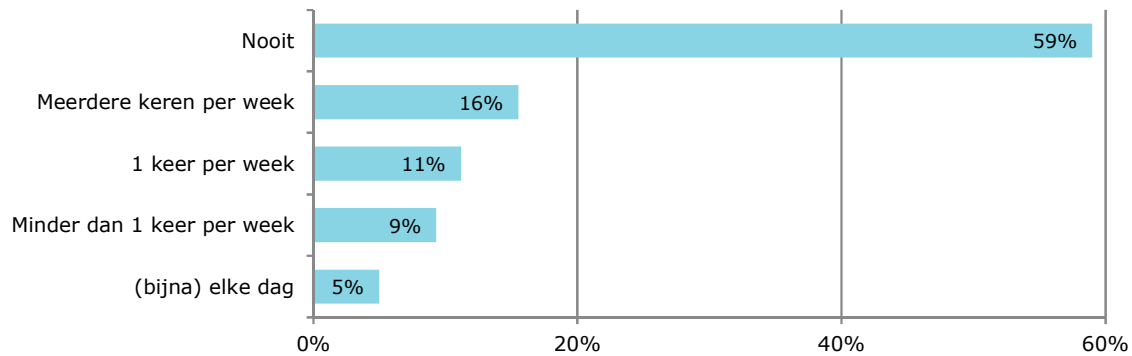
Vrijwilligerswerk

Naast betaald werk of werk in het werk-leer centrum van Laborijn, kunnen statushouders ook vrijwilligerswerk doen. Ruim vier op de tien statushouders in Doetinchem hebben in de afgelopen twaalf maanden minstens één keer vrijwilligerswerk gedaan¹⁰. Dit verschilt niet tussen de groep statushouders die voor 2015 naar Nederland is gekomen en de groep statushouders die na 2015 naar Nederland is gekomen. Ook zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen statushouders uit verschillende landen.

¹⁰ Ter vergelijking: 50% van de totale Nederlandse bevolking verricht minstens één keer per jaar vrijwilligerswerk (CBS, 2018, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/19/helft-van-de-bevolking-doet-vrijwilligerswerk-mannen-en-vrouwen-vrijwel-even-vaak>)

Figuur 3.6

Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk gedaan? (N=161)

Het doen van vrijwilligerswerk is onderdeel van het participatietraject van Samen Doetinchem. Statushouders die deelnemen of deelgenomen hebben aan dit traject geven dan ook beduidend vaker dan personen die niet aan dit traject hebben deelgenomen aan dat ze vrijwilligerswerk doen (62% versus 33%).

Leren, werken of vrijwilligerswerk?

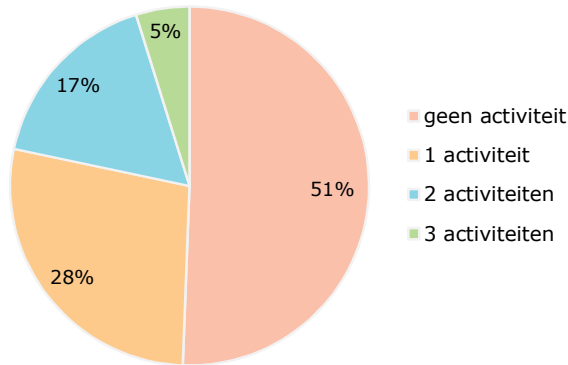
Behalve afzonderlijk in kaart brengen of statushouders een opleiding volgen, werken of vrijwilligerswerk doen, is het belangrijk om zicht te hebben op de groep statushouders die geen van deze activiteiten ontplooit. Ongeveer de helft van de statushouders in de gemeente Doetinchem doet geen opleiding, werkt niet en doet niet minimaal een keer per week vrijwilligerswerk. Het is noodzakelijk hier nuance in aan te brengen. De helft van de groep die geen van de drie activiteiten onderneemt, is bezig met het volgen van een inburgeringscursus, en nog eens een derde heeft een inburgeringscursus gevolgd. Van de laatste groep is ruim driekwart bezig met het voorbereiden van het inburgeringsexamen. Uit deze verhoudingen volgt dat grofweg een op de acht statushouder passief is. Zij volgen geen opleiding, werken niet, doen geen vrijwilligerswerk en zijn niet (meer) met de inburgeringscursus bezig. Van de statushouders doet 28 procent ofwel een opleiding, ofwel werk, ofwel vrijwilligerswerk en onderneemt 23 procent twee of drie van deze activiteiten¹¹. In de volgende paragrafen zullen – naast verschillen tussen statushouders die korter en langer in Nederland zijn en tussen statushouders uit verschillende landen – verschillen tussen de groep statushouders die minimaal een activiteit onderneemt en de groep statushouders die geen activiteit onderneemt besproken worden (hierna genaamd actieven en inactieven)¹².

¹¹ Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen de actieve en inactieve statushouders in het stadium van het inburgeringstraject waar ze zich bevinden (nog mee bezig/of al afgerond).

¹² In de groep inactieven zijn vrouwelijke statushouders en statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen oververtegenwoordigd.

Figuur 3.7

Maatschappelijke betrokkenheid uitgedrukt in drie activiteiten: opleiding, werk of vrijwilligerswerk (N=166)

Profiel inactieve statushouders

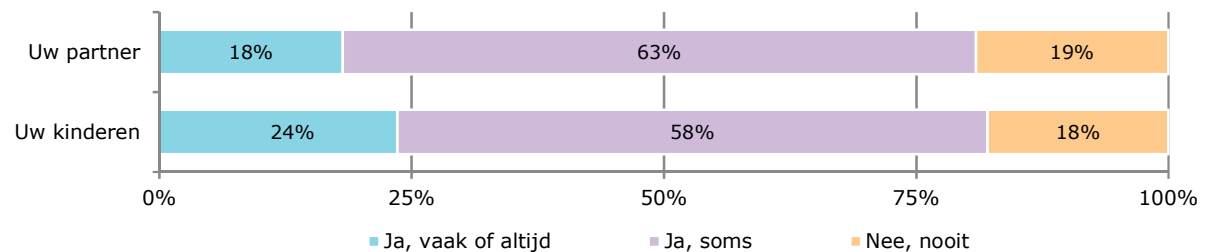
De groep inactieve statushouders bestaat voornamelijk uit statushouders die zich vanaf 2015 in Nederland hebben gevestigd. De groep inactieve statushouders bevat daarnaast meer vrouwen dan mannen. Dit valt te verklaren vanuit cultureel oogpunt. In meer traditionele gemeenschappen (zoals in Eritrea en in mindere mate Syrië) is het traditionele rollenpatroon gangbaar, waarbij hoofdzakelijk vrouwen de taken binnen het huishouden op zich nemen¹³. Dit patroon lijkt deels terug te zien bij de nieuwkomers in Nederland. Statushouders in de hoogste leeftijdscategorie (ouder dan 50 jaar) zijn oververtegenwoordigd in de groep inactieven. En er is geen sprake van een oververtegenwoordiging van een bepaald herkomstland in de groep inactieven.

3.3 Taal

Het leren van de Nederlandse taal is een belangrijke voorwaarde voor succesvolle participatie in het reguliere onderwijs en op de arbeidsmarkt in Nederland. Van de statushouders met partner en/of kinderen spreken ruim acht op de tien met enige regelmaat Nederlands met hen. De statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen spreken minder vaak Nederlands met hun kinderen dan statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen (78% versus 96%). Tussen de statushouders uit verschillende herkomstlanden zijn geen noemenswaardige verschillen in het spreken van de Nederlandse taal met partner en/of kinderen. Tot slot valt op dat de inactieve statushouders vaker aangeven dat ze nooit Nederlands praten met hun kinderen dan de actieve statushouders (26% versus 12%).

Figuur 3.8

Praat u Nederlands met...? (Nmin=106)

¹³ <https://www.kis.nl/artikel/we-moeten-eritrese-statushouders-niet-een-systeem-persen-dat-niet-bij-ze-past>; Kennisplatform Integratie & Samenleving (2017), 'Jullie Nederlanders hebben voor alles een systeem', Handreiking voor ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie.

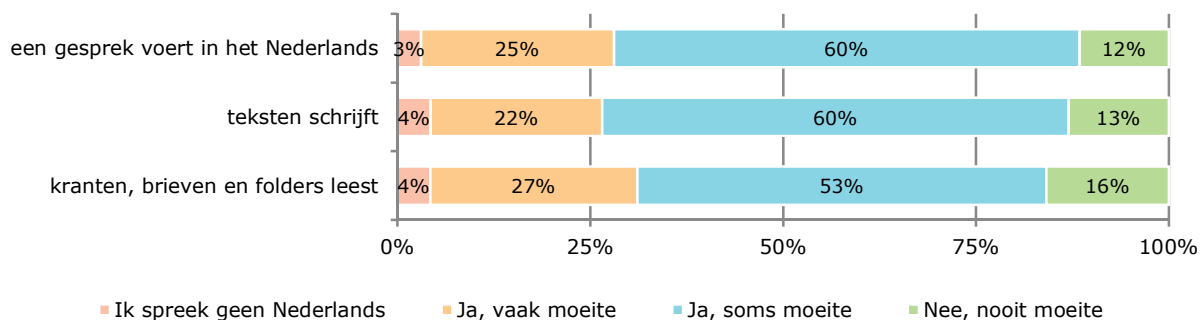

De statushouders uit Eritrea hebben beduidend vaker dan de statushouders uit Syrië en overige landen een partner (56% versus 27% en 32%) en kinderen (63% versus 31% en 24%).

Ondanks dat veel statushouders aangeven op regelmatige basis Nederlands te praten met hun partner en/of kinderen, geven ruim acht op de tien statushouders aan af en toe moeite te hebben met het spreken, schrijven en lezen van de Nederlandse taal. Statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen geven vaker dan statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen aan nooit moeite te hebben met het lezen van Nederlandse teksten (27% versus 13%) en het schrijven in het Nederlands (24% versus 10%). Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen statushouders uit verschillende landen. Daarentegen is de mate waarin statushouders actief betrokken zijn bij de maatschappij – uitgedrukt in opleiding, werk en vrijwilligerswerk – wel gerelateerd aan moeite met de Nederlandse taal. Inactieve statushouders geven beduidend vaker dan actieve statushouders aan dat ze moeite hebben met het spreken van het Nederlands (32% versus 18%) en lezen van het Nederlands (35% versus 19%).

Figuur 3.9

Heeft u moeite met de Nederlandse taal, als u... (Nmin=162)

Er zijn geen noemenswaardige verschillen in de moeite met het spreken, schrijven en lezen van de Nederlandse taal tussen statushouders die de inburgeringscursus of een extra cursus Nederlandse taal hebben gevolgd en statushouders die deze cursussen niet hebben gevolgd.

4

HOOFDSTUK

Sociaal-culturele integratie

4. Sociaal-culturele integratie

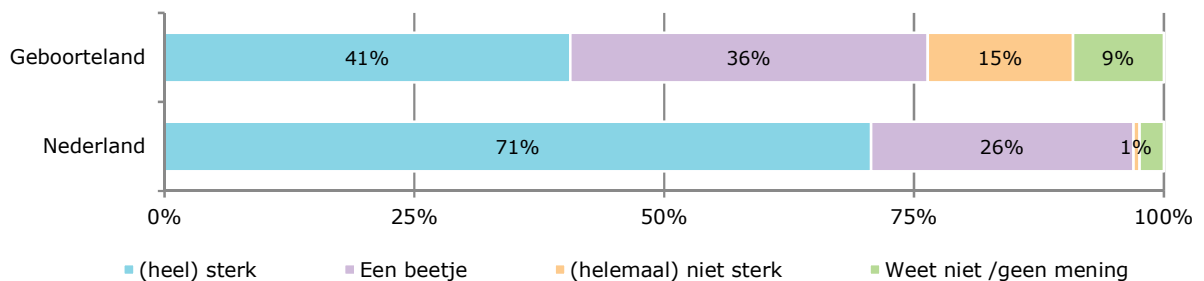
Binnen de sociaal-culturele integratie van statushouders wordt er gekeken naar de volgende domeinen: verbondenheid met Nederland en Doetinchem, sociale contacten met autochtone Nederlanders en discriminatie.

4.1 Verbondenheid

Statushouders geven aan zich meer verbonden te voelen met Nederland dan met hun geboorteland. Zeven op de tien statushouders voelen zich (heel) sterk verbonden met Nederland, terwijl vier op de tien statushouders zich (heel) sterk verbonden voelen met hun geboorteland. De statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen, voelen zich vaker dan de statushouders die na 2015 zijn gekomen, (helemaal) niet verbonden met hun geboorteland (26% versus 11%). De verschillen tussen herkomstlanden in ogenschouw nemende, valt op dat statushouders uit Eritrea zich beduidend minder vaak (heel) sterk verbonden voelen met Nederland dan de statushouders uit Syrië en overige landen (30% versus 74% en 92%). Daarbij moet gezegd worden dat de statushouders uit Eritrea zich ook minder vaak (heel) sterk verbonden voelen met hun geboorteland dan statushouders uit Syrië en overige landen (15% versus 50% en 31%). Er zijn, tot slot, geen verschillen in de mate van verbondenheid tussen de actieve en inactieve statushouders.

Figuur 4.1

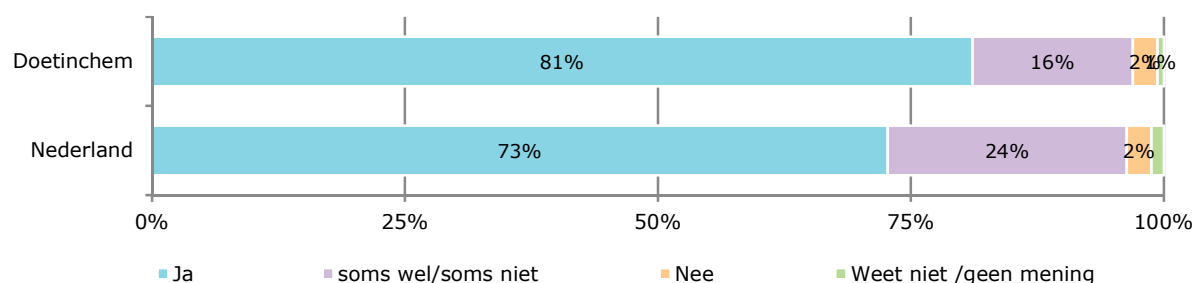
In hoeverre voelt u zich verbonden met... (Nmin=164)

Vervolgens zijn de statushouders gevraagd in hoeverre ze zich thuis voelen in Nederland en in Doetinchem. Een ruime meerderheid van de statushouders voelt zich zowel thuis in het land als in de gemeente. Zeven op de tien statushouders voelen zich thuis in Nederland, en acht op de tien statushouders voelen zich thuis in Doetinchem. Vestigingsjaar, herkomstland en mate van maatschappelijke activiteit zijn niet gerelateerd aan het thuis voelen in Nederland en Doetinchem.

Figuur 4.2

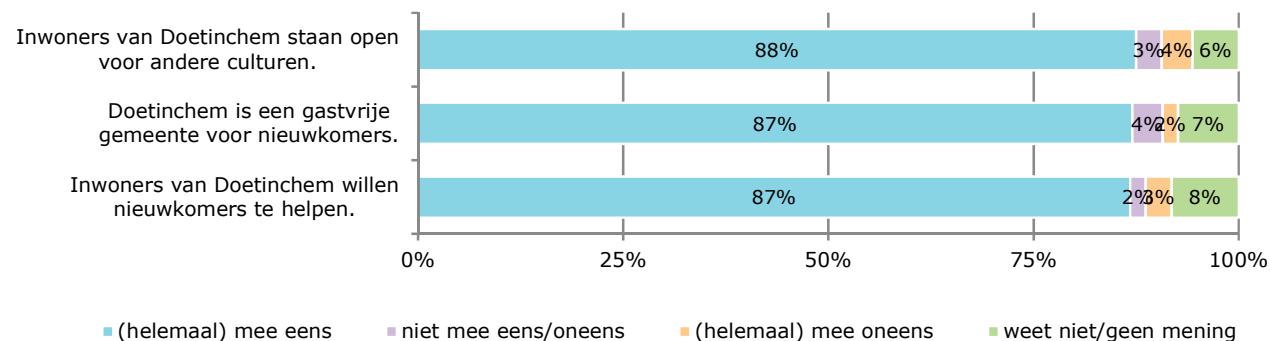
Voelt u zich thuis in... (Nmin=164)

De statushouders zijn erg positief over de overige inwoners van de gemeente Doetinchem. Bijna negen op de tien statushouders menen dat de Doetinchemse bevolking openstaat voor andere culturen, dat ze gastvrij zijn en dat ze bereid zijn om nieuwkomers te helpen. Minder dan 4 procent van de statushouders is het hier (helemaal) mee oneens.

Figuur 4.3

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen (Nmin=159)

De statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen vinden nog vaker dan statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen dat Doetinchemmers openstaan voor andere culturen, gastvrij zijn en behulpzaam. Dit geldt in minder mate ook voor de groep actieve statushouders ten opzichte van de groep inactieve statushouders (tabel 4.1).

Tabel 4.1

Stellingen uitgesplitst naar vestigingsjaar en mate van activiteit (% (helemaal) mee eens)

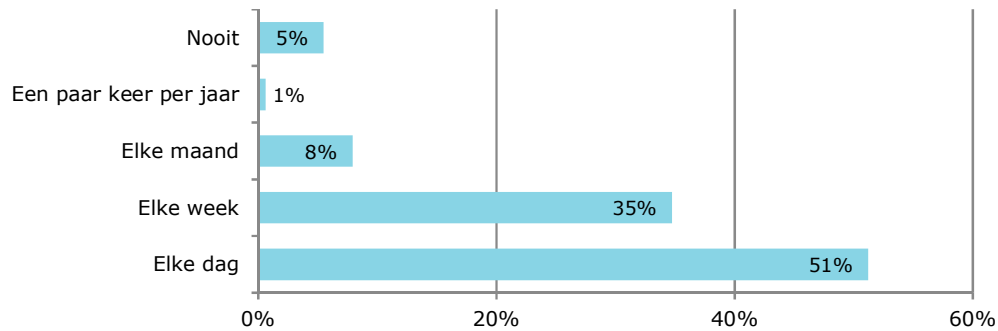
	VESTIGINGSJAAR		SOCIAALECONOMISCHE INTEGRATIE	
	Na 2015	Voor 2015	Actief	Inactief
Inwoners van Doetinchem staan open voor andere culturen	94%	66%	93%	82%
Doetinchem is een gastvrije gemeente voor nieuwkomers	92%	69%	92%	81%
Inwoners van Doetinchem willen nieuwkomers helpen	92%	68%	93%	81%

4.2 Sociale contacten

De helft van de statushouders geeft aan elke dag contact te hebben met autochtone Nederlanders. Nog eens een derde van de statushouders geeft aan elke week contact te hebben met autochtone Nederlanders. Weinig statushouders hebben zelden of nooit contact met deze groep (6%). De statushouders uit Syrië en overige landen hebben op regelmatigere basis contact met autochtone Nederlanders dan statushouders uit Eritrea. Negen op de tien statushouders uit Syrië en overige landen hebben minstens een keer per week dergelijk contact (91% en 87%), terwijl dit voor twee derde van de statushouders uit Eritrea geldt (66%). Er zijn geen noemenswaardige verschillen in de hoeveelheid sociale contacten met autochtone Nederlanders naar vestigingsjaar of tussen de actieve en inactieve statushouders.

Figuur 4.4

Hoe vaak heeft u contact met autochtone Nederlanders? (N=164)

Statushouders geven vaker aan meer contact te hebben met mensen uit hun geboorteland (24%) dan met autochtone Nederlanders (19%). Het merendeel van de statushouders geeft echter aan ongeveer evenveel contact te hebben met autochtone Nederlanders als met mensen uit hun land van herkomst. De statushouders die langer in Nederland zijn hebben vaker dan statushouders die korter in Nederland zijn meer contact met autochtone Nederlanders (43% versus 12%). Verder valt op dat de inactieve statushouders vaker dan de actieve statushouders meer contact hebben met mensen uit hun geboorteland (35% versus 17%).

Figuur 4.5

Heeft u in uw vrije tijd meer contact met autochtone Nederlanders of meer met mensen die uit hetzelfde land als u komen? (N=164)

Zes op de tien statushouders geven aan meer contact te willen met autochtone Nederlanders (60%). Dit zijn vaker statushouders die aangeven meer contact te hebben met mensen uit hun herkomstland (80%), statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen (68%) en statushouders afkomstig uit Eritrea (96%)¹⁴.

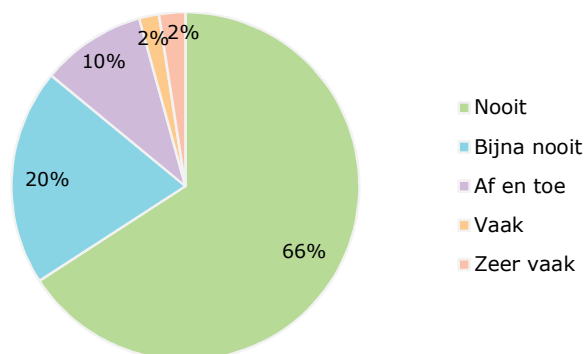
¹⁴ Eritrea wordt gekenmerkt als collectivistische samenleving. De sociale normen in deze cultuur verschillen van de normen in de meer individualistische cultuur in Nederland. Zo zijn statushouders uit Eritrea niet gewend om aan sociale verwachtingen te voldoen, zoals het tonen van assertiviteit. Dit kan een belemmering vormen voor contact met autochtone Nederlanders. Bron: <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/handreiking-ondersteuning-eritrese-nieuwkomers-bij-integratie.pdf>

4.3 Discriminatie

Twee derde van de statushouders geeft aan nooit gediscrimineerd te zijn door autochtone Nederlanders. Dat betekent dat een derde van de statushouders zich minstens één keer gediscrimineerd heeft gevoeld, variërend van bijna nooit (20%) tot zeer vaak (2%)¹⁵. De statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen, geven vaker dan de statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen aan dat ze zich minstens één keer gediscrimineerd hebben gevoeld (50% versus 30%). Dit geldt ook voor de actieve statushouders ten opzichte van de inactieve statushouders (45% versus 28%). Ervaren discriminatie varieert niet tussen statushouders uit verschillende herkomstlanden.

Figuur 4.6

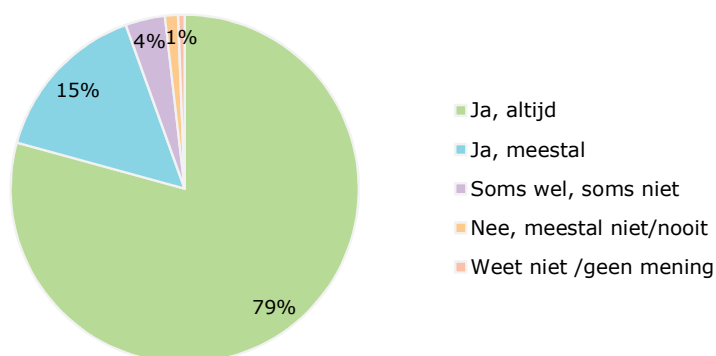
Bent u wel eens gediscrimineerd door autochtone Nederlanders? (N=164)

Behalve naar ervaren discriminatie zijn de statushouders gevraagd in hoeverre ze zich veilig voelen in de gemeente Doetinchem. Acht op de tien statushouders geven aan zich altijd veilig te voelen in Doetinchem, wat betekent dat twee op de tien statushouders zich wel eens onveilig voelen in de gemeente¹⁶. Vestigingsjaar, land van herkomst en de mate van maatschappelijke activiteit zijn niet gerelateerd aan veiligheidsgevoelens onder statushouders.

Figuur 4.7

Voelt u zich veilig in Doetinchem? (N=164)

¹⁵ Uit landelijke cijfers blijkt dat meer dan de helft van de niet-westerse migranten in Nederland aangeeft minimaal één discriminatie-ervaring meegemaakt te hebben, bron: SCP (2014), 'Ervaren discriminatie in Nederland', https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Ervaren_discriminatie_in_Nederland

¹⁶ Uit landelijke cijfers blijkt dat 16% van de Nederlandse bevolking zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, bron: CBS (2018), 'Veiligheidsmonitor 2017', <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/09/veiligheidsmonitor-2017>

5

HOOFDSTUK

Integratieproces en begeleiding

5. Integratieproces en begeleiding

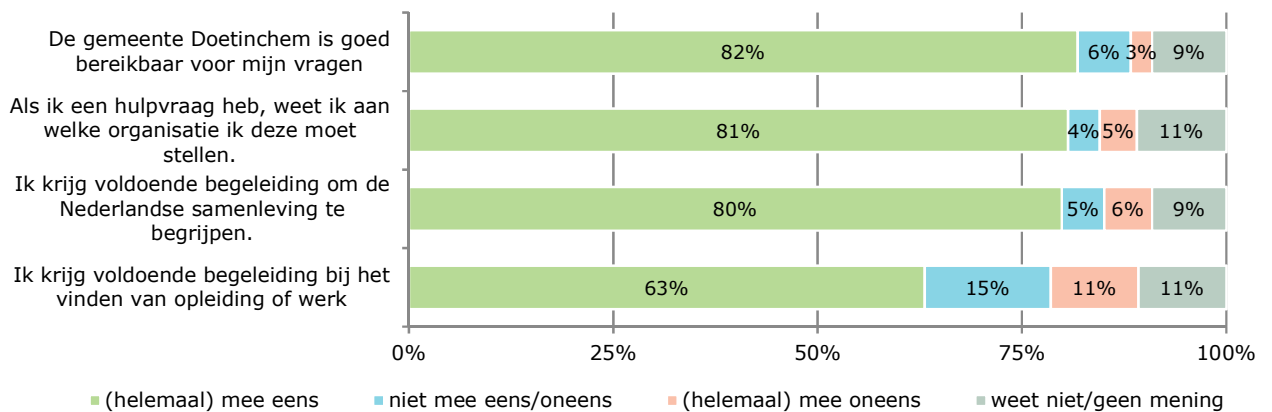
Naast het in kaart brengen wat de stand van zaken is met betrekking tot integratie van statushouders in de gemeente Doetinchem, is er onderzocht wat de ervaringen van statushouders zijn met het integratieproces en de begeleiding die ze in de gemeente Doetinchem hebben ontvangen.

5.1 Begeleiding: algemeen beeld

De statushouders zijn tevreden over de begeleiding die ze krijgen in de gemeente Doetinchem. Ruim acht op de tien statushouders vinden dat de gemeente goed bereikbaar is voor hun vragen. De groep inactieve statushouders is hier meer tevreden over dan de groep actieve statushouders (89% versus 75%). Ruim acht op de tien statushouders geven daarnaast aan dat ze voldoende begeleiding krijgen om de Nederlandse samenleving te begrijpen. De zelfredzaamheid onder de statushouders is bovendien groot: acht op de tien statushouders weten bij welke instanties zij moeten aankloppen als ze een hulpvraag hebben. De actieve statushouders weten beter dan de inactieve statushouders waar ze met hun hulpvraag terecht kunnen (88% versus 73%). Over de begeleiding bij het vinden van een opleiding of werk zijn de statushouders het minst tevreden, maar nog altijd geven zes op de tien statushouders aan hiervoor voldoende begeleiding te krijgen. Opvallend is dat actieve statushouders niet vaker tevreden zijn met deze vorm van begeleiding dan de inactieve statushouders. De statushouders uit Eritrea zijn daarentegen wel vaker tevreden over deze begeleiding dan de statushouders uit Syrië en overige landen (92% versus 54% en 69%).

Figuur 5.1

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen (Nmin=149)

Beeld professionals: regierol mist

In de ogen van de professionals die betrokken zijn bij de integratie van statushouders, zou het integratieproces gebaat zijn bij een formele regierol vanuit de gemeente. Deze 'regisseur' zou ervoor moeten zorgen dat het belang van de statushouder altijd voorop blijft staan, ook wanneer organisatiedoelstellingen botsen. Bovendien zou de 'regisseur' alle instanties en initiatieven ten behoeve van de integratie van statushouders bijeen moeten brengen. Behalve dat de afstemming tussen de betrokken partijen hierdoor zou verbeteren, zou dit de integratie van statushouders ook vergemakkelijken. Anders dan wat de statushouders zelf aangeven, is het in de ogen van de professionals momenteel namelijk lastig voor de statushouders om het overzicht van alle verschillende organisaties en initiatieven te bewaren en te weten waar ze terecht kunnen. Dit beeld wordt collectief gedeeld door de betrokken professionals.

Quotes van professionals:

“Het zou goed zijn als er een soort one-stop-shop-model zou komen voor statushouders, een plek waar alle betrokken instanties worden samengebracht onder één dak. Statushouders moeten nu op allemaal verschillende plekken naar afspraken, en dat maakt het lastig.”

“Meer samenwerking tussen alle organisaties die betrokken zijn in de wijk zou goed zijn. Vragen die dan opkomen: Wie neemt de regie, en wie betaalt?”

“Er zijn heel veel organisaties betrokken bij de integratie van statushouders, maar er is geen formele coördinator die alle initiatieven bij elkaar brengt. Er is bij meerdere organisaties wel de wens om meer eenheid in al die verschillende trajecten te krijgen.”

“Er zijn best veel lokale projecten, die veel vrijheden hebben en nog weleens overlappen. Het zou goed zijn om op die terreinen meer samenwerking te zoeken. Bijvoorbeeld de organisaties die allemaal het contact tussen statushouders en lokalen willen bevorderen. Zij werken nu ieder met een aparte wachtlijst waardoor er concurrentie ontstaat. Dat is jammer, want het gevolg is dat sommige statushouders twee lokale contacten hebben en andere statushouders op een wachtlijst blijven.”

5.2 Begeleiding: instantie-specifiek beeld

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarin statushouders tevreden zijn over de instanties die begeleiding geven op het gebied van huisvesting, werk en maatschappelijke betrokkenheid, is hen eerst gevraagd door welke instanties zij zijn begeleid. Als zij niet door een bepaalde instantie zijn begeleid of zich dit niet herinneren, kunnen zij immers niet aangeven in hoeverre ze tevreden waren over de geleverde begeleiding.

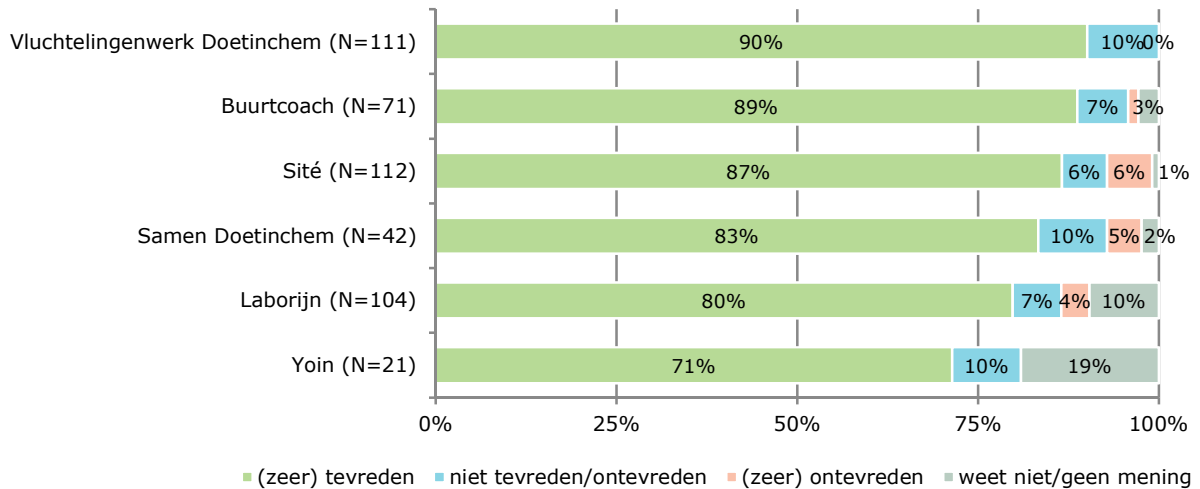
Ongeveer twee derde van de statushouders geeft aan begeleid te zijn door Sité (woningcorporatie), VluchtelingenWerk Doetinchem en Laborijn (uitvoeringsorganisatie Participatiewet). Een kwart volgt of heeft het participatietraject van Samen Doetinchem gevolgd¹⁷. Ruim twee vijfde geeft daarnaast aan begeleid te zijn door een buurtcoach. Tot slot geeft een op de tien statushouders aan begeleid te zijn door Yoin (woonbegeleiding minderjarige statushouders).

De statushouders die van een of meerdere instanties begeleiding hebben ontvangen, zijn in algemene zin erg tevreden. De statushouders zijn gevraagd om hun antwoord toe te lichten (zie kader). Het meest tevreden is men over de begeleiding van VluchtelingenWerk Doetinchem, op de voet gevolgd door Buurtcoach en Sité. Ongeveer negen op de tien statushouders die begeleiding van deze organisaties hebben ontvangen, zijn hier (zeer) tevreden over. Acht op de tien statushouders zijn (zeer) tevreden over de begeleiding van Samen Doetinchem en Laborijn, terwijl zeven op de tien statushouders (zeer) tevreden waren over de begeleiding van Yoin. Vestigingsjaar, land van herkomst of de mate van maatschappelijke activiteit zijn nagenoeg niet gerelateerd aan tevredenheid over de verschillende instanties.

¹⁷ Jaarlijks kunnen er 40-50 statushouders deelnemen. In het najaar van 2017 is de derde ronde van Samen Doetinchem van start gegaan.

Figuur 5.2

Hoe tevreden was u over de begeleiding door...

VluchtelingenWerk Doetinchem:

"Als ik een brief van IND, gemeente, etc. heb, neem ik deze mee naar VluchtelingenWerk. Ze helpen mij met vertaling, ze leggen mij uit wat het betekent. Ze hebben mij ook geholpen met het inrichten van mijn huis." (statushouder, tevreden)

Buurtcoach:

"Ik ben door mijn buurtcoaches geholpen brieven lezen, advies geven, mijn vraag beantwoorden als ik hulp van de gemeente nodig heb." (statushouder, tevreden)

Sité:

"Als ik een vraag heb, krijg ik het juiste antwoord van de woningcorporatie b.v. met achterstand betaling, ze helpen mij in termijnen te betalen." (statushouder, tevreden)

"Wij hebben een niet passend huis gekregen, wij zijn met z'n zessen en het huis is te klein. Ze hebben beloofd ons te helpen, maar er kwam niets en ook niet als ik een afspraak wil maken." (statushouder, ontevreden)

Samen Doetinchem:

"Goede activiteiten, sport, taal en koken." (statushouder, tevreden)

"Wij krijgen lessen die te maken hebben met zoeken naar werk en Nederlandse taal verbeteren." (statushouder, tevreden)

Laborijn:

"Ik heb geleerd van hen hoe ik werk kan zoeken en vinden. Tot nu toe heb ik geen werk gevonden maar ik hoop dat dat goed gaat komen." (statushouder, tevreden)

"Ik wil werk en studie combineren, maar ze hebben mij niet genoeg geholpen om werk te vinden." (statushouder, ontevreden)

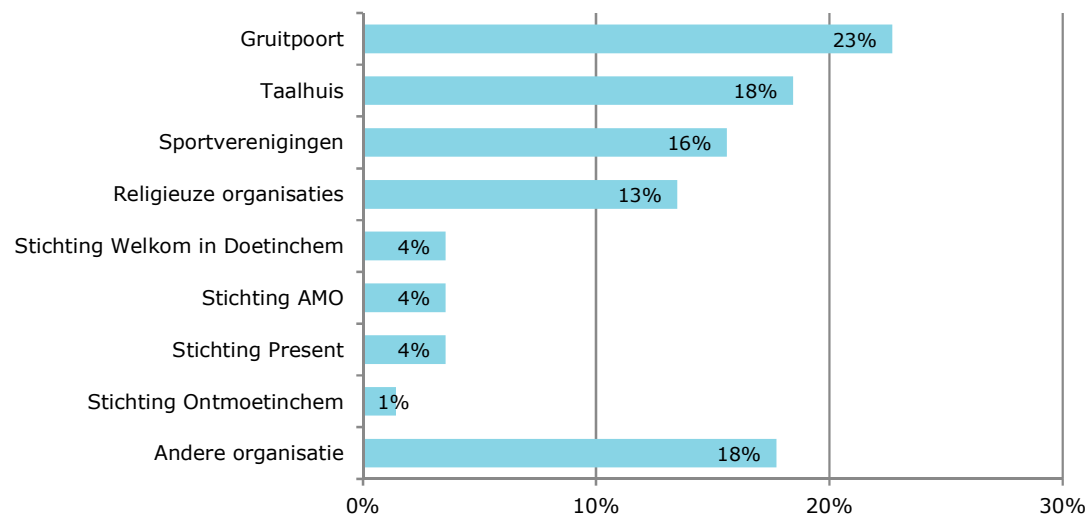
In de gemeente Doetinchem zijn er, naast de organisaties die een formele rol spelen in de begeleiding van de statushouders, ook meerdere maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor de (sociaal-culturele) integratie van statushouders. Een derde van de statushouders zegt niet geholpen te zijn door andere organisaties. Van de overige statushouders geeft een kwart aan dat de Gruitpoort, die cultuurgeoriënteerde taalondersteuning aanbiedt, hen heeft geholpen bij het integreren. Bijna een op de vijf meent dat het Taalhuis, dat taalondersteuning voor nieuwkomers aanbiedt, hen heeft geholpen bij het integreren.

Sportverenigingen en religieuze organisaties hebben bij respectievelijk een op de zes en een op de acht statushouders een rol gespeeld in de integratie. De buddy-projecten van Stichting Welkom in Doetinchem en Stichting Present hebben vooralsnog een beperkt bereik onder statushouders.

Figuur 5.3

Welke organisaties hebben u verder geholpen bij integreren? (N=166)

Beeld professionals: samenwerking en maatwerk

De professionals van organisaties die betrokken zijn bij de integratie van statushouders, benadrukken het belang van samenwerking. In de wijken waar er dialoog, samenwerking en verbinding tussen organisaties is, verloopt de begeleiding van de statushouders het soepelst. Om ervoor te zorgen dat de organisaties elkaar niet beconcurreren, maar leren van elkaars kracht, is het belangrijk dat het duidelijk is waar de verantwoordelijkheden liggen. Behalve bij groeiende samenwerking tussen organisaties, zouden statushouders gebaat kunnen zijn bij meer maatwerk van organisaties. Het is belangrijk om mee te denken met de individuele statushouders, omdat hun eigen motivatie essentieel is in het integratieproces.

Quotes:

"We zouden af en toe om de tafel moeten gaan zitten met de verschillende partijen om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen in het belang van de statushouders."

"Het blijft belangrijk om contact te houden met andere organisaties, samenwerking is essentieel voor het project. We merken dat we een goede samenwerking hebben met bijvoorbeeld de Gruitpoort, dan kan je veel meer bereiken als je gebruik maakt van elkaars expertise."

"Al met al, kan de samenwerking met de gemeente duidelijk beter en krachtiger. Schotten in de gemeentelijke organisatie zouden meer weggenomen moeten worden, nu lijken er soms meer werkelijkheden naast elkaar te bestaan."

"Nu er minder vluchtelingen naar Nederland komen, is de hoop dat er meer ruimte komt om maatwerk te leveren."

"Mensen moeten bereid zijn om out-of-the-box te denken en ze moeten in het bredere perspectief van de statushouders kunnen denken, ook buiten de organisatie-specifieke doelstellingen."

5.3 Aanvullende hulpbehoefte

Ook is er aan de statushouders gevraagd wat de gemeente Doetinchem nog meer zou kunnen doen om hen verder te helpen met integreren. De statushouders geven het vaakst aan dat zij nog meer ondersteuning zouden willen bij het vinden van een opleiding of passend werk. Daarnaast noemen de statushouders vaak dat ze extra hulp zouden willen met het leren van de Nederlandse taal. Hieraan gerelateerd zouden de statushouders graag zien dat er meer activiteiten worden georganiseerd met autochtone Nederlanders. In het kader is een selectie van de open antwoorden opgenomen.

Figuur 5.6

Woordenwolk van aanvullende hulpbehoefte van statushouders in Doetinchem

Vinden van opleiding of werk:

"Ik heb behoefte aan hulp en ondersteuning bij het vinden van werk."

"Ik zou graag naast mijn uitkering extra geld willen verdienen."

"Behoefte aan hulp en ondersteuning van de gemeente Doetinchem bij het helpen met het afmaken van mijn studie en daarna mij aan passend werk helpen, uiteraard in de lijn van mijn studie."

"Heb hulp nodig van de instanties bij het vinden van passend werk op mijn academisch niveau (telecommunicatie)."

"Ik hoop werk te vinden om uit de staat van verveling te geraken die ik ben."

Hulp met Nederlands:

"Ik wil graag iemand thuis die mij de Nederlandse taal beter kan laten leren."

"Ik heb extra hulp nodig over de taal, o.a. extra taalcursus."

"Praatgroepjes in Nederlands voor moeders met kinderen (jonger dan 3 jaar) die nu niet of nauwelijks aan regulier onderwijs toekomen."

"Behoefte aan meer Nederlandse taallessen, ook met Nederlanders, om de taal beter te leren spreken."

Activiteiten:

"Behoefte aan meer activiteiten met het oog op een hogere mate van interactie tussen de vluchtelingen en de autochtone Nederlanders."

"Behoefte aan meer activiteiten en bijeenkomsten met inwoners met een andere etnische achtergrond."

"Behoefte aan rondleidingen, excursies in Nederland (bezienswaardigheden) om de Nederlandse cultuur beter te leren kennen met de hulp van professionals die hierin gespecialiseerd zijn."

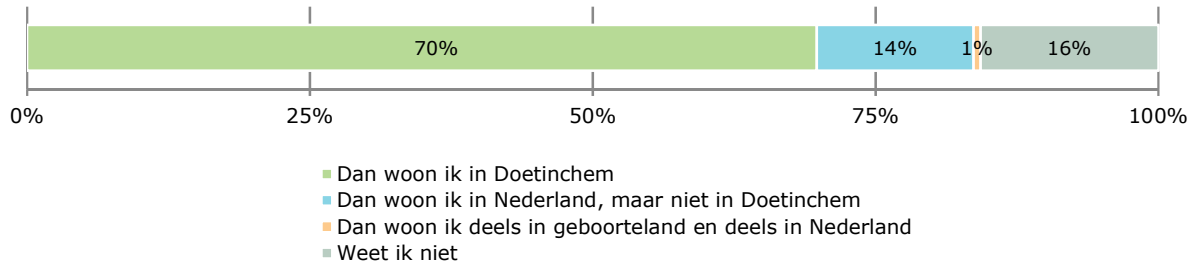

5.4 De toekomst

Tot slot is de statushouders gevraagd hoe zij hun toekomst zien. Zeven op de tien statushouders verwachten over vijf jaar nog in Doetinchem te wonen. Een beduidend kleiner deel verwacht dan ergens anders in Nederland te wonen (14%) of deels in het geboorteland en deels in Nederland (1%). De actieve statushouders verwachten vaker dan de inactieve statushouders dat zij over vijf jaar niet in Doetinchem, maar ergens anders in Nederland wonen (19% versus 5%). Vestigingsjaar en land van herkomst zijn niet gerelateerd aan woonverwachtingen van de statushouders.

Figuur 5.7

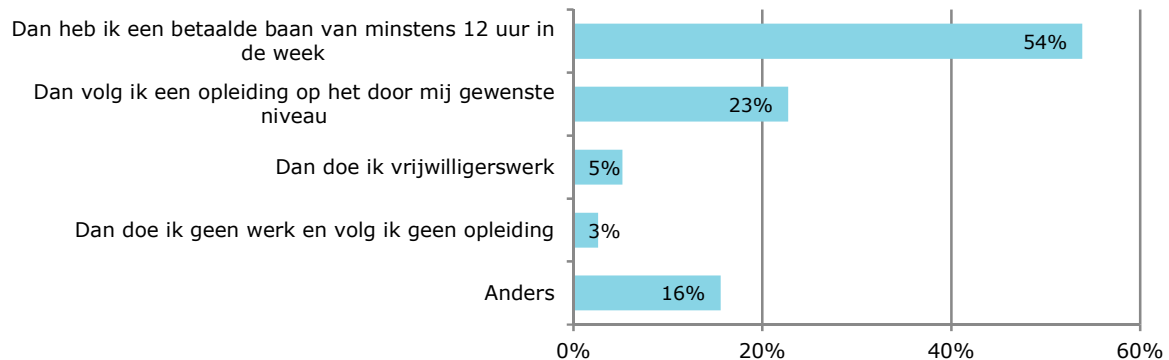
Hoe denkt u dat uw toekomst er over 5 jaar uit ziet? Waar woont u dan? (N=159)

Meer dan de helft van de statushouders hoopt over vijf jaar een betaalde baan te hebben van minstens 12 uur in de week. Bijna een kwart heeft de ambitie om dan een opleiding te volgen op het door hen gewenste niveau. De actieve statushouders spreken vaker de verwachting uit dat ze een betaalde baan hebben over vijf jaar dan de inactieve statushouders (65% versus 46%). De meer recent gearriveerde statushouders uit Syrië en Eritrea hopen vaker over vijf jaar een opleiding op het gewenste niveau te volgen dan de statushouders uit overige landen (25% en 36% versus 6%).

Figuur 5.8

Hoe denkt u dat uw toekomst er over 5 jaar uit ziet? Wat doet u dan? (N=154)

6

HOOFDSTUK

Conclusies en aanbevelingen

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden, aan de hand van de onderzoeksvragen, de belangrijkste conclusies gepresenteerd.

6.1 Integratie: stand van zaken

Het meedoen van statushouders in de Nederlandse samenleving staat centraal in de visie van de gemeente Doetinchem op integratie. Het is van belang dat statushouders, net als de rest van de Doetinchemmers, zo goed mogelijk in staat gesteld worden om regie te kunnen voeren op hun eigen leven. Hierbij is zowel een zekere mate van sociaaleconomische integratie als van sociaal-culturele integratie van belang. In dit onderzoek is in kaart gebracht wat de stand van zaken is met betrekking tot de integratie van statushouders in de gemeente Doetinchem.

Onderwijs

De gemeente vindt het belangrijk dat statushouders regulier onderwijs volgen, omdat het behalen van een diploma de kans vergroot op het vinden van werk en dus het meedoen in de Doetinchemse samenleving. Ongeveer twee op de tien statushouders volgen momenteel een opleiding binnen het reguliere onderwijs. Hierbij moet benadrukt worden dat statushouders die na 2015 naar Nederland zijn gekomen, in veel gevallen nog bezig zijn met de verplichte inburgeringscursus, waardoor zij nog geen mogelijkheid hebben gehad om door te stromen naar het reguliere onderwijs. Van de statushouders die reeds een opleiding volgen, meent een derde dat het niveau van de opleiding te laag is. Het is belangrijk om hier oog voor te hebben, omdat dit mogelijk van invloed kan zijn op de motivatie en daarmee het al dan niet succesvol afronden van de opleiding.

Werk

Het hebben van een betaalde baan wordt door de gemeente Doetinchem gezien als het hoogst bereikbare doel in het integratieproces. Een op de tien statushouders heeft op dit moment een betaalde baan voor meer dan 12 uur in de week. Onder de groep statushouders die voor 2015 naar Nederland zijn gekomen, is dit aandeel beduidend hoger. Bijna vier op de tien van deze groep statushouders hebben namelijk een betaalde baan van 12 uur per week of meer. Dit is een belangrijke nuancering, omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat arbeidsmarktparticipatie van asielmigranten een kwestie van de lange adem is. Landelijk gezien stijgt het aandeel statushouders met een betaalde baan van twee op de tien na een verblijf van twee jaar in Nederland naar bijna zes op de tien na een verblijf van vijftien jaar in Nederland¹⁸. De wens om te werken leeft ook wel degelijk onder de statushouders in de gemeente Doetinchem. Ruim acht op tien statushouders zonder betaald werk zouden dit wel graag willen hebben.

Maatschappelijke participatie

Maatschappelijke participatie is niet alleen uit te drukken in het volgen van een opleiding of het hebben van een betaalde baan. Door middel van vrijwilligerswerk kunnen statushouders immers ook een belangrijke bijdrage leveren aan de Doetinchemse samenleving. Ruim een kwart van de statushouders doet minstens één keer per week vrijwilligerswerk. Het is belangrijk om als gemeente zicht te hebben op de groep statushouders die niet tot nauwelijks participeert in de lokale samenleving. Uit dit onderzoek blijkt dat de helft van de statushouders in de gemeente Doetinchem geen opleiding volgt, niet werkt en/of niet minimaal één keer per week vrijwilligerswerk doet. Waarbij moet worden aangetekend dat het merendeel van deze groep nog bezig is met de inburgeringscursus. Grofweg is een op de acht statushouders in dit onderzoek passief te noemen.

¹⁸ WODC (2017), 'Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten: een cohortonderzoek', Cahier 2017-3

Taal

Het leren van de Nederlandse taal is een belangrijke voorwaarde voor succesvolle participatie in het reguliere onderwijs en op de arbeidsmarkt in Nederland. Ondanks dat veel statushouders aangeven op regelmatige basis Nederlands te praten met hun partner en/of kinderen, geven ruim acht op de tien statushouders aan af en toe moeite te hebben met het spreken, schrijven en lezen van de Nederlandse taal. Statushouders die langer in Nederland verblijven, beheersen de taal beter dan recenter gearriveerde statushouders. Ook het leren van de taal blijkt een kwestie van de lange adem. Een actieve deelname aan de lokale maatschappij is daarnaast een belangrijk factor in de taalverwerving. Statushouders die ofwel een opleiding volgen ofwel (vrijwilligers)werk doen, hebben namelijk beduidend minder moeite met het Nederlands.

Verbondenheid

Naast de sociaaleconomische integratie van statushouders, vindt de gemeente Doetinchem het belangrijk dat statushouders zich thuis voelen in de Doetinchemse samenleving. Uit dit onderzoek blijkt dat een ruime meerderheid van de statushouders zich zowel in Nederland als in de gemeente thuis voelt. Hoewel statushouders uit Eritrea zich beduidend minder verbonden voelen met Nederland dan statushouders uit Syrië en overige landen, is hun thuisgevoel in Nederland en Doetinchem niet minder groot. De open houding, de gastvrijheid en de hulpvaardigheid van de Doetinchemmers worden met name door de recent gearriveerde statushouders erg gewaardeerd. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat deze statushouders het meest profiteren van het brede scala aan interculturele inwonersinitiatieven dat in de afgelopen jaren is opgezet. Het kan daarom belangrijk zijn om ook de statushouders die al langer in Nederland wonen blijvend te betrekken bij dergelijke initiatieven.

Sociale contacten

Interculturele contacten kunnen, in de ogen van de gemeente Doetinchem, eraan bijdragen dat statushouders sneller stappen zetten op het gebied van onderwijs of werk. Dit onderzoek laat zien dat ruim acht op de tien statushouders dagelijks tot wekelijks contact hebben met Doetinchemmers zonder migratieachtergrond. De statushouders uit Eritrea hebben minder contact met Nederlanders zonder migratieachtergrond dan statushouders uit Syrië en overige landen. Tegelijkertijd hebben de statushouders uit Eritrea een sterkere wens om in contact te komen met Nederlanders zonder migratieachtergrond dan de andere twee groepen. Deze discrepantie komt overeen met het beeld uit eerdere onderzoeken¹⁹.

Discriminatie

Wanneer iemand discriminatie ervaart, kan dit het gevoel van verbondenheid met de Nederlandse samenleving aantasten. In de gemeente Doetinchem geeft een derde van de statushouders aan zich minstens één keer gediscrimineerd te hebben gevoeld. Blootstelling aan de Nederlandse maatschappij lijkt gerelateerd te zijn aan ervaren discriminatie. Onder de statushouders die langer in Nederland zijn en de statushouders die maatschappelijk participeren door ofwel een opleiding te volgen ofwel (vrijwilligers)werk te doen, heeft namelijk bijna de helft zich weleens gediscrimineerd gevoeld. Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers voor niet-westerse migranten²⁰.

¹⁹ Kennisplatform Integratie & Samenleving (2017), 'Jullie Nederlanders hebben voor alles een systeem', Handreiking voor ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie

²⁰ SCP (2014), 'Ervaren discriminatie in Nederland', publicatie 2014-03

6.2 Begeleiding bij integratie

De gemeente Doetinchem heeft een breed palet aan begeleidingstrajecten en activiteiten voor statushouders met als oogmerk te komen tot een snelle integratie. Om meer inzicht te bieden in de waardering van deze trajecten en activiteiten, is de statushouders gevraagd naar hun ervaringen met het integratieproces en de begeleiding in de gemeente Doetinchem.

Algemene begeleiding

De statushouders zijn tevreden over de begeleiding die ze krijgen in de gemeente Doetinchem. Ruim acht op de tien statushouders vinden dat de gemeente goed bereikbaar is voor hun vragen en dat ze voldoende begeleiding krijgen om de Nederlandse samenleving te begrijpen. Bovendien is de zelfredzaamheid onder de statushouders groot: acht op de tien statushouders weten naar eigen zeggen bij welke instanties zij moeten aankloppen als ze een hulpvraag hebben. De actieve statushouders weten beduidend beter dan de inactieve statushouders waar ze met hun hulpvraag terecht kunnen. Dit bevestigt het belang van een actieve deelname aan de maatschappij voor statushouders.

Begeleiding door specifieke organisaties

Over alle instanties die in Doetinchem begeleiding geven op het gebied van huisvesting, werk en maatschappelijke betrokkenheid zijn de statushouders erg tevreden. Het meest tevreden is men over de begeleiding van VluchtelingenWerk Doetinchem, op de voet gevolgd door Buurtcoach en Sité. Naast de instanties die een formele rol spelen in de begeleiding van de statushouders, zijn er meerdere maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor de (sociaal-culturele) integratie van statushouders. De Gruitpoort, die cultuurgeoriënteerde taalondersteuning aanbiedt, en het Taalhuis, dat taalondersteuning voor nieuwkomers aanbiedt, hebben bijgedragen aan de integratie van een groot deel van de statushouders. Deze organisaties spelen dan ook in op een directe hulpbehoefte van de statushouders. Op de vraag wat de gemeente nog meer zou kunnen doen om hun integratie te bevorderen noemen de statushouders namelijk extra hulp met het leren van de Nederlandse taal. Daarnaast is er ook behoefte aan meer ondersteuning vanuit de gemeente bij het vinden van een geschikte opleiding en/of gepast werk. Ook hebben statushouders behoefte aan (meer) interactie met autochtone Nederlanders. Vanuit dat perspectief is het jammer dat slechts 1 op de 20 statushouders in een buddy-project zit.

Beeld van professionals

Opvallend is dat het beeld van de statushouders afwijkt van het beeld van de professionals betrokken bij de integratie. In de ogen van de professionals is het voor de statushouders namelijk lastig om het overzicht van alle verschillende organisaties en initiatieven te bewaren en om te weten waar ze terecht kunnen met hun hulpvraag. Een formele regierol vanuit de gemeente zou volgens de professionals de afstemming tussen de betrokken organisaties verbeteren alsmede de integratie van statushouders vergemakkelijken. Daarnaast is het belangrijk voor de verschillende organisaties dat zij elkaar niet beconcurreren, maar leren van elkaars kracht. Een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden is hiervoor essentieel. Behalve bij groeiende samenwerking tussen organisaties, zouden statushouders ook gebaat kunnen zijn bij meer maatwerk van organisaties. Het is belangrijk om mee te denken met de individuele statushouders, omdat hun eigen motivatie essentieel is in het integratieproces.

6.3 Slotbeschouwing

De meeste statushouders zijn voornemens hun leven verder op te bouwen in Doetinchem. Hun toekomst ligt in deze gemeente, mede omdat ze zich er thuis voelen. De openheid, gastvrijheid en hulpvaardigheid van de lokale bevolking dragen bij aan dit thuisgevoel onder statushouders. De statushouders zijn bovendien erg tevreden over de begeleiding die zij ontvangen van de gemeente en andere instanties die betrokken zijn bij het integratieproces. Desalniettemin geven de statushouders ook aan dat ze behoefte hebben aan (nog) meer ondersteuning bij het leren van de Nederlandse taal alsmede bij het vinden van een geschikte opleiding en/of gepast werk. De winst die de gemeente hiermee zou kunnen behalen is substantieel. De helft van de statushouders volgt op dit moment namelijk geen opleiding en werkt ook niet, noch betaald noch op vrijwillige basis. Daarmee is niet gezegd dat de integratie van statushouders in Doetinchem 'mislukt' is. Meedoen in de samenleving is immers een kwestie van de lange adem. Zo hebben de statushouders die langer dan drie jaar in Doetinchem wonen, beduidend minder moeite met de Nederlandse taal en hebben daarnaast veel vaker betaald werk dan de statushouders die in de afgelopen jaren naar de gemeente zijn gekomen. Het is dus belangrijk dat de gemeente Doetinchem blijft investeren in langdurige begeleiding van de statushouders. Sterkere regie op het integratieproces vanuit de gemeente alsmede groeiende samenwerking en afstemming tussen betrokken instanties bieden op de korte termijn kansen om meer statushouders een zinvolle bijdrage te laten leveren aan de lokale samenleving.

6.4 Aanbevelingen

- Aansluitend op de visie van de professionals betrokken bij integratie, is het raadzaam dat de gemeente een regierol op zich neemt. Hierbij houdt de gemeente het overzicht over alle instanties en initiatieven binnen de gemeente, en draagt zorg voor het regelmatig bijeenbrengen van deze partijen. Dit bevordert de afstemming tussen de betrokken partijen. Dit sluit bovendien aan bij de plannen voor een nieuw inburgeringsstelsel waarin de gemeenten een grotere rol gaan spelen, dat volgens het huidige voorstel van minister Koolmees vanaf 2020 van start zal gaan²¹.
- Naast het bijeenbrengen van verschillende betrokken partijen, is het ook van belang dat de gemeente ruimte biedt voor maatwerk. Hierbij is het belangrijk om waar mogelijk een individuele aanpak te hanteren. Bij integratie van statushouders spelen namelijk niet alleen de mogelijkheden binnen het systeem een rol, maar ook de (intrinsieke) motivatie van de statushouders. Deze motivatie wordt bevordert door ondersteuning op maat, met oog voor individuele problemen, behoeften en mogelijkheden. De gemeente kan daarbij het beste inzetten op taalles en hulp bij vinden van opleiding/werk, aangezien de statushouders heel actief laten blijken dat ze daar behoefte aan hebben.
- Participatie – in welke vorm dan ook – is belangrijk in het integratieproces. Dit kan in de vorm van een betaalde baan, vrijwilligerswerk, het volgen van een opleiding of taal cursus. Het is daarbij essentieel om dit te blijven volgen en bevorderen. De sociaaleconomische en sociaal-culturele participatie van statushouders is een kwestie van blijvende aandacht van de gemeente en betrokken instanties. Want veel statushouders geven aan dat hun toekomst in Doetinchem ligt en willen (uiteindelijk) aan het werk.

²¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/07/02/inburgering-op-de-schop-nieuwkomers-zo-snel-mogelijk-aan-het-werk-leenstelsel-afgeschaft>